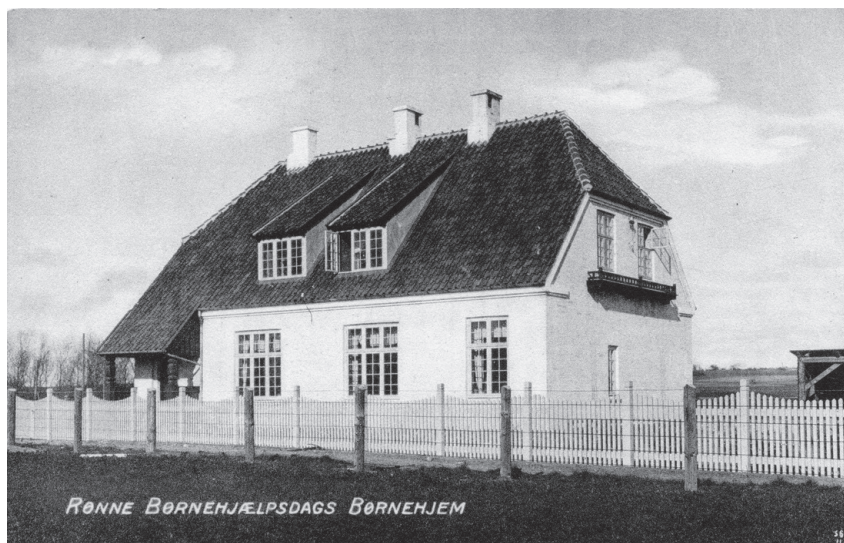

Lærervejledning til

En barndom hjemmefra

Barndomsliv på børnehjem og andre hjem
for anbragte børn 1945 - 1980

Marianne Axelsen Leth

Lærervejledning til

En barndom hjemmefra

Barndomsliv på børnehjem og andre hjem for anbragte børn 1945 - 1980

Bogen er udarbejdet af VIA University College

Printed in Denmark 2015

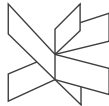
ISBN: 978-87-85200-33-4

Fotos er gengivet med tilladelse fra Svendborg Museum og Forsorgsmuseet Andersvænge

Bogen kan frit downloades, kopieres og distribueres og citeres med kildeangivelse. Værket må ikke bearbejdes eller gøres til genstand for kommercielt salg.

Tilhørende hjemmeside: www.forsorgsliv.dk

Dette undervisningsmateriale til 4.-5. klasse er baseret på materialet indsamlet af Svendborg Museum i forbindelse med Socialhistorisk projekt. Projektet er finansieret af satspuljemidler, og har til formål at "bevare, dokumentere og formidle viden om svage og udsatte grupper", som var under socialforsorgen i perioden 1945-1980.

VIA University
College

Kære lærer

Du sidder her med undervisningsmateriale til elever i 4. og 5. klasse. Materialet er baseret på forskningsprojektet Socialhistorisk projekt, der blev iværksat af satspuljepartierne i Folketinget i 2012. Socialhistorisk projekt handler om livet og vilkårene for børn og voksne, som var anbragt udenfor hjemmet i perioden 1945-1980. Det drejer sig blandt andet om børn og voksne, som var anbragt på børnehjem, psykiatriske hospitaler, åndssvageforsorgens institutioner, arbejdsanstalter, forsorgshjem og institutioner for blinde, døve, vanføre, epileptikere. Dette undervisningsmateriale fokuserer på anbragte børn og unge indenfor tre grupper; børnehjem, døve og blinde og fysisk og psykisk handicappede.

Socialhistorisk projekt har samlet interviews og beretninger fra tidligere anbragte børn og voksne, der har levet på institutioner udenfor deres familiehjem og gået i skole som anbragte børn. Disse tidligere anbragte børn har via dette projekt fået deres egne stemmer, og deres beretninger er bragt til live. Dette undervisningsmateriale er baseret på uddrag af disse beretninger.

I materialet beskrives de anbragtes historie. Det er vigtigt, at fortiden ikke dømmes med nutidens briller, og der kan derfor være behov for, at du som underviser kan hjælpe eleverne med at sammenholde de anbragtes historie med de datidige forhold for børn og unge, der ikke var anbragt.

Materiale og denne lærervejledning er udarbejdet i tæt tilknytning til undervisningsmaterialet og lærervejledningen for 8. og 9. klasse. Det kan med stor nytte anvendes som lærerens baggrundsmateriale og til inspiration for dette materiale og forløb.

Materialet har det sigte at få eleverne til at opleve en hverdag som anbragt barn udenfor deres familiehjem på deres bedsteforældres tid, nærmere bestemt i tiden fra ca. 1945 – 1980. Der er i materialet ikke skelnet mellem forskellige perioder.

Materialet er henvendt til faget historie, men kan sagtens anvendes i tværfagligt forløb med f.eks. dansk og kristendomskundskab. Her er der taget udgangspunkt i læringsmål fra historiefaget:

Læringsmål med udgangspunkt i Forenklede Fælles Mål for historie. For 3.- 4.klasse og for 5. - 6. Klasse:

- Eleven kan relatere ændringer i hverdag og livsvilkår over tid til eget liv
- Eleven kan fortælle om, hvordan mennesker er påvirket af og bruger historie
- Eleven kan perspektivere egne og andres historiske beretninger i tid og rum
- Emneområderne tager udgangspunkt i det nære og skal appellere til elevernes egen hverdag og liv.
- Eleverne opnår viden om fortiden gennem opsøgende arbejde med historiske spor i nærområdet, der bearbejdes og sprogliggøres.
- Eleverne udvikler deres forståelse af samspil mellem fortidsfortolkninger og nutidsforståelser gennem arbejdet med konstruktion af historiske scenarier og beretninger.

Konkrete læringsmål:

Eleverne opnår indlevelse og indsigt i livet som anbragt barn på deres bedsteforældres tid.

Med fokus på det at være anbragt gennemlevs scenarier fra hverdagen på et forsorgshjem i tiden ca. 1960 – 1980. Der skelnes ikke mellem forskellige perioder af forsorgshistorien i dette materiale.

Eleverne opnår forståelse for forskelle, ligheder og udvikling af især anbragte børns opvækstvilkår og samfundets syn på disse og andre børn fra midten af 1940'erne til i dag.

I de sammensatte beskrivelser af forskellige grupper og i de dertil stillede elevopgaver er der lagt vægt på elevernes genkendelse og identifikation af en hverdag for et barn. De vil læse og opleve, hvordan det er for et barn f.eks.:

- At miste sine forældre og søskende
- At være anderledes og føle sig ukendt blandt kendte
- At have et handicap
- At leve hjemmefra med viden om hjemmets fortsatte eksistens
- Evt. at lære et andet sprog end det sprog resten af familien kommunikerer med
- At være fattig
- At blive straffet for noget, man ikke forstår
- At skulle rette sig efter strenge fremmede voksne
- At skulle leve efter stramme regler
- At være et nummer i stedet for en person med et navn
- At leve en hverdag uden kærlighed og tryghed

Elevopgaverne i materialet lægger op til refleksion og diskussion af disse forhold.

Arbejdsforslag til et forløb på 3 x 45 min.:

1. Hvad ved eleverne på forhånd? Nøglebegreber skrives ned.

På baggrund af teksterne under de forskellige forsorgsområder på www.forsorgsliv.dk gennemføres en brainstorm i klassen om det, de ved om det at være anbragt, vokse op på et hjem, og at være anderledes. Er der familiemedlemmer eller bekendte til eleverne, der har været anbragt udenfor hjemmet? Nøglebegreber fra forsorghistorien skrives op og forklares f. eks. brugen af begreberne åndsvag, handicappet, epileptiker, børneværnet osv. Diskussion af, hvornår man blev anbragt, og hvad der skulle til for at blive anbragt. Brug evt. fotos fra www.forsorgsliv.dk.

Forberedelse til læreren: På www.forsorgsliv.dk findes baggrundsmateriale om de forskellige forsorgsgrene, filmklip og fotogalleri, samt begreber fra forsorgsverdenen. Hvis man ønsker et større indblik i og overblik over forsorghistorien, kan man med fordel læse materialet til professionsbacheloruddannelser, der også ligger under Undervisning på hjemmesiden.

Materialet på hjemmesiden indeholder 15 beretninger om personer, der fortæller om deres erindringer som anbragte. En af disse historier kan evt. læses højt som introduktion til det efterfølgende arbejde i grupper.

Det er vigtigt, at det overvejes, om der er elever i klassen, der har familiemedlemmer og/eller venner og bekendte, der har været i berøring med forsorgsområdet i den historiske periode, eller der er elever eller elevens familie og/eller venner og bekendte, der er anbragte udenfor hjemmet i dag. Hvis det er tilfældet skal der tages forholdsregler med hensyn til etiske problemstillinger og følsomheder for den enkelte elev.

2. Selve "spillet" om at være anbragt på institution:

Del klassen op i tre grupperinger. Der kan være flere grupper for hvert emne.

- a. Børnehjemsbørn
- b. Blinde og svagtseende, der skal have bind for øjnene og døve og hørehæmmede, der skal have ørepropper i ørerne
- c. Fysisk handicappede og udviklingshæmmede (tidligere benævnt åndssvage), hvoraf nogle binder enten et ben eller arm op

I disse grupper arbejder eleverne sig igennem materialet for den gruppe, de tilhører. De tre grupperinger følger i undervisningshæftet en ensartet struktur, dog med forskellig vægtning af temaerne, så det passer til de enkelte grupper.

Formålet med dette spil er, at eleverne får mulighed for at leve sig ind i tidligere anbragte børns oplevelser fra deres tid på de forskellige hjem og under de forskellige forsorgsområder. Materialet består af uddrag fra tidligere anbragte børns erindringer, der er indsamlet af Svendborg Museum og bearbejdet i rapporten: "Anbragt i historien. Et socialhistorisk projekt om anbragte og indlagte i perioden 1933 - 1980.", samt på projektets hjemmeside: www.anbragtihistorien.dk, der indeholder beretninger fra en række frivillige bidragydere blandt tidligere anbragte og medarbejdere. Det betyder, at rollespilmaterialet består af citater fra udvalgte beretninger. Nogle af citaterne kan forekomme lange for elever i 4. og 5. klasse. Når de alligevel er valgt hænger det sammen med, at de udvalgte beretninger i deres sammenhæng og fulde længde viser og illustrerer nogle situationer, som vil være vanskelige at formidle, hvis de bliver brudt op i mindre afsnit. Det er hensigten, at citaterne skal diskuteres, didaktiseres og forklares yderligere i arbejdet med selve spilaterialet.

Efter hvert afsnit er der nogle elevopgaver til hver gruppe. Nogle opgaver er næsten enslydende på tværs af grupperne, andre er meget forskellige, men alle er sammenlignelige. Det er hensigten med gruppeopgaverne, at de diskuteres, og at hverdagen i de forskellige grupper af anbragte børn og unge (datidens forsorgsgrene) sammenlignes i en opsamlende klasses Diskussion om elevernes opgaver og oplevelser. Derfor er gentagelserne og genkendeligheden i opgaver og i specifikke citater fra udvalgte beretninger en af spillets pointer som undervisningsmateriale.

For materialets anvendelse betyder det, at dette rollespilmateriale ikke egner sig til at blive gennemgået fra begyndelse til afslutning for hele klassen, men netop skal gennemspilles i grupper og derefter opsamles af hele klassen.

De overordnede temaer er:

- Baggrund. Hvorfor blev man anbragt?
- Sovesalen og det fælles tøj
- Morgenvask og måltider
- Skole og arbejde
- Venner – fjender – de voksne
- Regler og straf

Til slut er et fælles emne, der hedder "Jul som anbragt". Det er en tidligere børnehjemsdrengs beretning om jul på børnehjemmet. Den illustrerer en drengs erindringer om at holde jul uden for sit eget barndomshjem uden forældre og familie og kan anvendes som elevernes refleksion over at skulle fejre højtider og andre familiehøjtider på en institution. Temaet læses og gennemgås samlet og fungerer som afrunding forløbet for alle grupper.

Materialet lægger op til bl.a. disse spørgsmål:

Kan eleverne identificere sig med fortællernes situation, eller distancerer de sig fra fortællerne? Er der genkendelser, afstandtagen, undren, forargelse, forståelse, medlidenhed, vrede, glæde m.v. og hvordan kan disse oplevelser gøres til læring om, at det kan være nødvendigt at blive flyttet fra deres far og/eller mor eller hjemmet i dag.

3. Fælles opsamling og diskussion.

Opsamlende individuelle opgave for alle elever:

Læs alle dine opgaveløsninger igennem og skriv en dagbog om: Min dag som barn på hjem for "anderledes" børn.

Diskutér dagbøgerne og elevernes oplevelser i klassen, og lav sammenligninger mellem synet på børn, de forskellige forsorg og børns rettigheder dengang og nu, og det at være anbragt uden for hjemmet dengang og nu.

Mulige problemstillinger at diskutere kan være:

- Kan eleverne forestille sig årsager til at blive flyttet fra deres far og mor eller hjemmet i dag?
- Kan eleverne forestille sig, hvordan det vil være at vokse op på et børnehjem eller en døgninstitution i dag? Dette vil kræve forberedelse af emnet fra lærerens side.
- En fælles drøftelse af begreberne "hjem" og "hjemme", samt tryghed og trygge forhold. Hvor føler eleverne sig hjemme? Hvor og/eller hos hvem føler eleverne sig trygge?
- En drøftelse af at være eller føle sig anderledes end ens venner og kammerater eller bekendte. Hvordan skal man tackle dette i fællesskab? Med sammenligninger til de tidligere anbragtes beretninger.
- En drøftelse af forskellen mellem de forskellige forsorgsgrene og deres syn på børnene – og børnenes syn på sig selv og andre.
- En drøftelse af det at være anbragt på en institution dengang og i dag, men på en sådan måde, at eleverne ikke dømmes fortiden efter nutidens værdier. Eller med andre ord: distancering fra tiden dengang og samtidig genkendelse og identifikation af situationerne fra beretningerne.

Til slut er et fælles emne, der hedder "Jul som anbragt". Det er en tidligere børnehjemsdrengs fortælling om jul på børnehjemmet. Fortællingen illustrerer en drengs erindringer om at holde jul uden for sit eget barndomshjem uden forældre og familie og kan

anvendes som elevernes refleksion over at skulle fejre højtider og andre familiehøjtider på en institution. Temaet læses og gennemgås samlet og fungerer som afrunding forløbet for alle grupper.

Temaet om "Julen som anbragt" kan desuden udvides med en tekst fra forsorgsliv.dk, hvor der ligger en samling citater fra alle tre grupper i materialet. Det er små fortællinger fra tidligere anbragte, der fortæller, hvordan julen blev fejret. Teksterne beskriver alle glade minder om julen og kan anvendes til at diskutere forskelle og ligheder på at fejre jul dengang og i dag for både anbragte og ikke-anbragte børn. Var det egentlig så anderledes dengang? Teksten om Jul som anbragt ligger på www.forsorgsliv.dk under undervisningsmateriale til 4.-5. klasse. De ekstra citater på forsorgsliv.dk kan læses i de enkelte grupper eller samlet. Det anbefales, at der uanset om temaet læses indenfor grupperne eller fælles gennemføres en samlet afrunding af temaet.

Til den fælles opsamling kan der findes inspiration på www.forsorgsliv.dk i f.eks. fotogalleriet til illustration af beretningerne til sammenligning med fotos fra lignende situationer i dag.

Rigtig god fornøjelse.

ISBN 978-87-85200-33-4

9 788785 200334